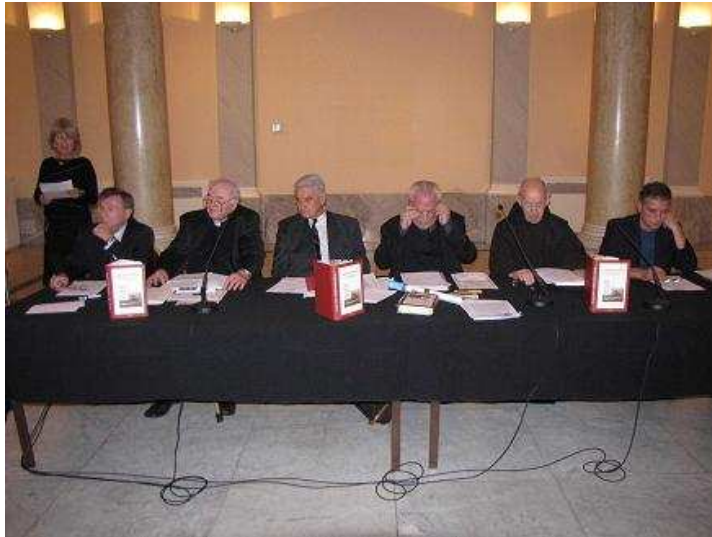

Zapisao i fotografije snimio Franjo Talan iz Križovljana

Uspomena na dvije žrtve partizansko-jugo-komunističkog terora od „Dubrovačke žrtve“ i Petra Perice do koncerta skladbi Anzelma Canjuge (o poveznici juga i sjevera Hrvatske i partizansko-komunističkim žrtvama Crkve u Hrvata te nekoliko priča složenih u jednu, od ponedjeljka do nedjelje 15. studenoga 2009. godine)

Koliko je nevinih ljudi u Hrvatskoj poubijano od nositelja vlasti, prvo u „*ime kralja i otadžbine*“, a onda i u „*ime naroda*“, u doba vladavine narodne demokracije, koje bi danas mogli svrstati u žrtve partizansko-komunističkog terora vjerojatno se sa sigurnošću nikad neće saznati.

Možda zbog toga jer su se desetljećima uglavnom mogle „*materijalizirati*“ samo one aktivnosti koje su služile podjarmljivanju trenutnoj vlasti koja najčešće nije imala sluha za pravdu i poštenje, za domoljublje i očuvanje ljudskog dostojanstva, a možda i zbog toga jer se zatiranjem istine jedino moglo preživjeti. Možda je i to razlog da stječemo dojam kako u Hrvatskoj povjerenje dobivaju one snage koje rade na dezorijentaciji društva, na rušenju vrijednosti koje su nas i u totalitarnom sustavu očuvale kao narod i ljude vrijedne poštovanja. Hoćemo li, danas

kad imamo samostalnu državu, smoći snage poduprijeti osobu koja će objediniti sve pozitivne vrijednosti razjedinjenog nacionalnog bića i krenuti putem zajedništva, pomirenja i svekolikog napretka i razvoja, ili ćemo povjerenje dati osobi koja će raditi na povećanju razdora u društvu i narodu te uništenju svake pomisli na očuvanje moralnih vrijednosti koje smo baštinili od naših predaka. U posljednje vrijeme imao sam prilike prisustvovati nekim događajima i sudjelovati u

nekim zbivanjima koja nekako baš i nisu povezana, a koja opet daju naslutiti da će se pozitivne vrijednosti sačuvati i naše misli u smjeru napretka i očuvanje prirode i ljudskog dostojanstva pokrenuti. Kako sam mišljenja da naprijed ne možemo kročiti bez odavanja dužnog poštovanja i prema žrtvama totalitarnih ideologija red je da se i s dužnim poštovanjem i prema njima odnosimo i dalje radimo na iznošenju istine i okolnostima njihovog stradanja i prešućivanja unatoč tome što to baš previše nikog ni ne zanima. Na nama nije da sudimo, ali nam je civilizacijska dužnost da grobove i grobišta obilježimo,

koliko možemo, a obveza nam je i na žrtve ukazati. Zbog toga sam eto u ponedjeljak 9. studenog bio u Zagrebu, a iz poštovanja prema žrtvi skladatelja Canjuge bio sam i 15. studenoga na koncertu u Varaždinu koji je održao njegov učenik pater Zvonko Marija Pšag, danas u dobi od 85 godina. Kako su se u tih sedam dana događali i drugi događaji nastojao sam i njih zabilježiti, koji bi svaki za sebe mogao ispričati svoju posebnu priču, svoj roman, svoja stradanja, ali to ipak neka ostane tema za neki drugi put.

Početak s ponedjeljkom, 9. studenoga 2009, prisustvovanjem predstavljanju knjige »Dubrovačke žrtve - jugokomunistički teror na hrvatskom jugu 1944. i poratnim godinama«, koja je nakon Dubrovnika tako predstavljena i na sjeveru Hrvatske, u Mimari u Zagrebu. Kako je predstavljanje zakazano za 19 sati iz Cestice i Križovljana krenuli smo u 16,45, a u Varaždinu su nam se pridružili članovi Društva za obilježavanje grobišta iz Međimurja. Tako smo na put prema Zagrebu krenuli Boris Veselnik, Josip Kolarić, Zlatko Pišpek i Franjo Talan, a iz smjera Krapine doputovali su Dragutin Šafarić iz Velenja, predsjednik Povjerenstva Društva za obilježavanje grobišta ratnih i poratnih žrtava za Sloveniju, ujedno urednik i voditelj projekta Pieteta, kojem su se u Đurmancu pridružili Milan Pavić iz udruge Macelj i Stjepan Varjačić, glasnogovornik udruge Hrvatskih katoličkih muževa Đurmanec. Naravno na predstavljanju su bili i brojni Zagrepčani s kojima se obično susrećemo u ovakvim zgodama. Damir Borovčak, Marijan Majstorović. Marijan Galeković, kojeg sam kao klinac upoznao tamo davne 1969. godine u tijeku priprema za mladu misu ujaka Trpimira Stjepana Grmeca, a tu je bila i Diana Glasnova, bugarsku novinarku, autoricu knjige *Ratnici milosrđa*, koju sam imao prilike upoznati na posljednjem Hrvatskom žrtvoslovnom kongresu. Naravno tu su bili i brojni drugi koji su došli zahvaliti autoru i suradnicima koji su knjigu uredili i izdali, kao i svim onima koji nisu dozvolili da se istina o dubrovačkim žrtvama, koje su godinama bile prešućivane i zatajivane, i dalje omalovažava i u svijet prenose laži stvorene u udbaškoj kuhinji jugo-komunističkog poretka. Naravno sjetio sam se i gospara Tihomila Vranješa i Mate Račevića, predsjednika udruge Daksa, koji nesebično rade na dostojnom obilježavanju stratišta partizansko-komunističkog terora na jugu Hrvatske. Kako smo u Zagreb stigli oko trideset minuta prije zakazane promocije kupio sam knjigu i dao autoru na potpis jer je nakon predstavljanja obično gužva.

Sama knjiga dr. Hrvoja Kačića obuhvaća 370 stranica, a u brojnim su tekstovima iznesena i vlastita bolna iskustva „*diktature proletarijata*“, kao i višedesetljetni progoni i ubojstva znamenitih ličnosti Dubrovnika i ljudi koji su se zatekli u gradu ili na njegovom užem području. Svakako da su me se posebno dojmili tekstovi o stradanju svećenika na koje se posebno okomila partizansko-komunistička „*pravda*“ te su poubijani i oni koji su partizane pomagali kao fra Marijana Blažića, a ruci novog društvenog poretka koji je 1944. godine zavladao Dubrovnikom nije izmakao ni o. Petar Perica kao ni ostali svećenici i brojni ugledni ljudi koji su svoje znanje, ugled i sposobnost stavili u službu stanovnika Dubrovnika i Hrvatske.

Predstavljanje knjige vodio je Ivo Vrdoljak, ravnatelj udruge *Mare nostrum croaticum*, koji se osvrnuo na stradanja i likvidacije u komunističkom razdoblju, kako u *Katanskoj šumi*, tako i na grobištu u rudniku *Huda jama* u Sloveniji (o stradanju u Dubrovniku i o partizansko-komunističkim likvidacijama na Daksi govori se u knjizi op. FT), kao i na podignuti spomen križ na utoku Vuke u Dunav, koji je udruga postavila u Vukovaru. Voditelj je ispričao u pozivu najavljenog prof. dr. Zvonimira Šeparovića, a na predstavljanju još su govorili mr. Mijo Ivurek, prof. Mate Rupić i fra Bonaventura Duda, franjevac. O crvenom teroru govorio je i isusovac prof. dr. Vladimir Horvat koji je iznio životni put o. Petra Perice, a posebno se osvrnuo na školovanje u Makarskoj i Travniku te pjesme po kojima je ostao zapamćen u hrvatskom narodu i katoličkoj crkvi. Na predstavljanju su otpjevane i pjesme o. Petra Perice, *Do nebesa nek se ori* i na kraju *Zdravo djevo, kraljice Hrvata*.

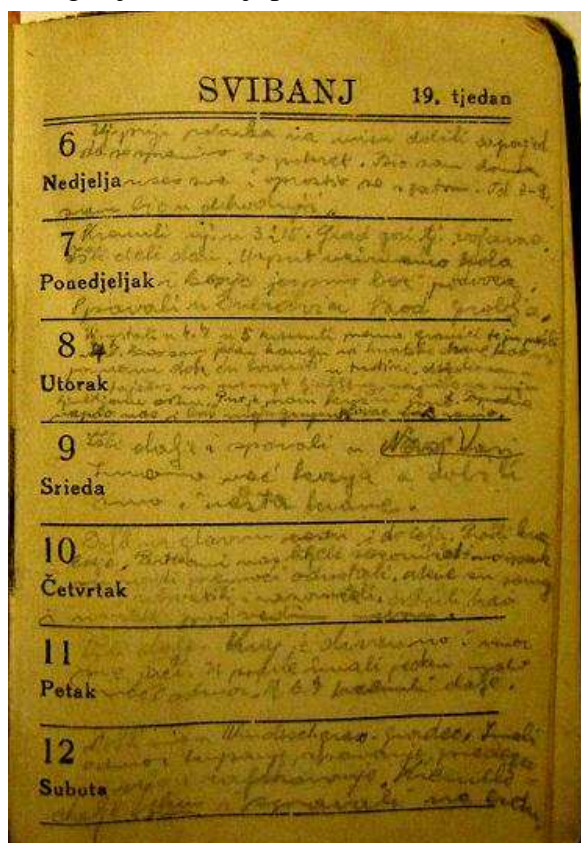
Utorak 10. studenog 2009. godine – razgovor o križnom putu 1945.

Na području Varaždinske županije evidentirano je preko pedesetak jama i graba u kojima su u ratnom i poratnom razdoblju Drugog svjetskog rata pokopane partizanske žrtve kojima je desetljećima bilo uskraćeno pravo na postojanje, a posebnom teroru bile su izložene i obitelji

prešućenih žrtava. Tu je i poznato varaždinsko groblje na kojem je u toku rata pokopano preko četrinsto vojnika, a s tih grobova su nakon rata uklonjeni križevi i spomenici. Kao udruga htjeli smo na groblju uz pomoć grada postaviti spomen ploču s upisanim imenima pokopanih vojnika, ali i to će izgleda čekati bolja vremena. U ratnom metežu stradali su i odvedeni i brojni civili, a pripadnici raznih vojnih formacija poginuli su na brojnim ratištima, od istočnog bojišta do zapadne i srednje Europe, kao i u okršajima u okolici. Brojni su bili i nakon rata proganjani, a mnogi nisu preživjeli križne putove, zarobljeničke logore i zatvore, kao ni „dobrovoljne radne akcije“ i „jugoslavensku narodnu armiju“.

Unatoč proteku 64 godine od završetka Drugog svjetskog rata još ima živih svjedoka koji su stradanja prošla, a u Varaždinu sam uspio pronaći jednog svjedoka koji po datumima, u malom katoličkom džepnom kalendaru, ima zapisan cijelu rutu križnog puta. Bio je u časničkoj školi u Zagrebu, a u nedjelju 6. svibnja 1945. godine u kalendar je zapisao. *Ujutro prije polaska na misu dobili zapovijed da se spremimo za pokret. 10. svibnja prošli kroz Celje. Britanci nas htjeli razoružati, no ipak radi premoći odustali. Za 15 svibnja je zapisano: U 5 sati predali oružje i postali zarobljenici i to partizana. U subotu 19. svibnja ukrcani u Mariboru na vlak koji vozi prema Zagrebu u koji se stiže ujutro. Logor Prečko. U ponedjeljak ujutro ostao bez hlača i cipela. U utorak popodne, 29. svibnja u 5 sati zbor, u 6 sati pokret, krenuli za Bjelovar, od Dugog Sela bos. Popodne u četvrtak stigli u Bjelovar. U ponedjeljak, 4. lipnja bio na liječničkom pregledu, smješten u ambulantu baraku, lijekova nema. Povratak za Zagreb vlakom 5. lipnja, spavali na kolodvoru i u srijedu ujutro krenuli za Varaždin kamo su stigli u pola četiri popodne. U četvrtak ujutro sedmog lipnja bio kod liječnika, pa odveden na OZNU 3, pa onda na Oznu 2 odakle pušten kući da se oporavi.*

U pratnji dvojice vojnika odveden iz kuće 13. rujna 1945. godine na OZN-u 2, u zgradu današnjeg Fakulteta organizacije i informatike, inače vlasništvo Varaždinske biskupije, a odatle u zatvor u Miličku ulicu. Pod istragom deset mjeseci, osuđen na dvije godine. Prvo bio u logoru Viktorovac u Sisku, a onda prebačen bliže domu, u KPD Lepoglavu gdje ostaje do kraja zatvora. Fotografija „kalendarića“ i mobitela za usporedbu o veličini istih u kojem se nalaze upisani podaci o trasi prijeđenog križnog puta 1945. godine.

Popodne je potrebno odvesti i automobil na servis, a treba riješiti i pitanje osiguranja te isto platiti.

Srijeda 11. studeni 2009– Sveti Martin – Martinje

Sređivanje bilježaka o grobištima Varaždinske županije. Nema još nikakvih stručnih vijesti o ekshumaciji posmrtnih ostataka na grobištu u Gornjem Hrašćanu u Međimurju, koje je dijelom ekshumirano od 08. do 12 lipnja ove godine. Nadam se da ću uskoro dobiti i podatke o sastavu

vojne posade u Varaždinskim Toplicama koja je nakon zarobljavanja 1943. godine poubijana i pokopana na nekoliko lokacija u okolici. Kako je u temelje novosagrađenog nasipa ugrađen stari nasip tu smo u petak 30. listopada naišli na više lokacija iz kojih je kiša isprala kosti, što potvrđuje naša predviđanja da se radovi nisu zaustavili odmah po nailasku na kosti žrtava već tek onda kada ih je iz novosagrađenog nasipa stala ispirati kiša koja je padala u četvrtak 5. ožujka. No, to

ostavljam na duši radnika varaždinske Vodogradnje koja je radove izvodila. Vjerujem da će se ubuduće s više dostojanstva odnositi prema žrtvama, tako da se ne dogodi, da preko tijela ubijenih prijeđu više desetaka tona teški građevinski strojevi koji su kosti lubanja smrvili i pokidali.

Fotografija „ispranih“ posmrtnih ostataka žrtava premještenih u novosagrađeni nasip (snimljeno 30. listopad 2009. godine op ft)

Servis na automobilu je napravljen, a sad je na redu i tehnički pregled i plaćanje cestarine. I za te poslove trebate odvojiti 2-3 sata.

Na večer članovi udruge umirovljenika općine Cestica slave martinje. Krštenje mošta upriličio je Ivan Golubić uz asistenciju Miroslava Majhena i Kondrada Juričinca iz Brezja Dravskog. Vinogradari su zadovoljni ovogodišnjim urodom, kako kvalitetom tako i količinom jer je godina bila bez tuče koja je lanjske godine na pojedinim lokacijama i četiri puta padala.

Četvrtak 12. studeni 2009. godine – ujutro – posjet baki Nadi Premuž

Povodom useljenja bake Nade Premuž u novouređeni stambeni prostor, iz stare drvene kućice koja se ruši, za danas je dogovoren posjet općini Breznica, konkretno naselju Jarek Bisaški. Ujutro u

devet sati našli smo se u Caritasu Varaždinske biskupije, odakle krećemo prema župi Bisag. Do obitelji Branka i Božice Kovačić u Jareku Bisaškom dolazimo oko 9 i 45, te nakon popijene kavice odlazimo na naše odredište. Tu je i Jasminka Bakoš Kocijan, novinarka Glasa koncila koja prati humanitarni rad i događaje u Varaždinskoj biskupiji, a tu je i Branko i Ante Šola, ravnatelj Caritasa. Dolazimo do kuće koja je novogradnja bila pred više od trideset godina, proteklih mjeseci

uspjeli smo napuštenoj siromašnoj starici pokriti kuću i urediti jednu prostoriju u kojoj će mirno moći dočekati starost. Vrijednost radova i građevnog materijala utrošenog za stavljanje krova na kuću, zidanje dimnjaka i ostalih potrebnih zahvata procjenjuje se na više od pedeset tisuća kuna. Pomogao je Caritas i brojni dobri ljudi, kao i općina Breznica i župa Bisag, kao i centar za Socijalnu skrb, a većina poslova odrađena je dobrovoljnim radom i pomoću dobrih ljudi tako da

baka Nada može mirno očekivati nadolazeću zimu.

Za teške životne uvjete u kojima baka Nada živi saznao sam još početkom 2007. godine. Kako je živjela bez ikakvih prihoda, a trošna kućica povučena od glavne ceste svojim derutnim stanjem nije narušavala izgled uredne sredine, ostala je zaboravljena i u današnjim materijaliziranom svijetu. U početku smo pokušali pokrenuti savjest onih koji bi o tome trebali voditi brigu u sklopu svojih redovitih dnevnih obveza na poslu, a

kad to nismo uspjeli odlučili smo uložiti dodatni napor kako bi se starici osigurao siguran krov nad glavom i omogućio kakav takav dostojan život.

Pa ukoliko Vam se bude čitalo, da podsjetim na tijek akcije, koja je započela početkom ove godine, u siječnju mjesecu. U doba dok je u ovom dijelu Hrvatske temperatura redovito bila i ispod nula stupnjeva.

Početak baš i nije obećavao. Početak radova dopremu materijala dogovoren je za utorak, 27. siječnja, a za taj dan prognoze su predviđale da će snijega zapasti oko pola metra. Kako je akcija tekla uglavnom uz dobrovoljni rad odgađati se baš puno i nije moglo te je na gradilište dovezena potrebna građa, koja je unatoč

kiši i istovarena. Ujutro u 8 sati dio građe dovezao je kamion tvrtke BMD iz Bedenca, letve, grede, daske i čavle te..., dakle dio koji je nedostajao za kompletiranje krovišta, a drugi dio poklonio je Branko Kovačić, koji je dao i polovinu crijepa i sljemenjake. Za izgradnju krova utrošeno je 24 komada greda dužine 6 metara (10 x 12 cm) i nazidne grede i 4 komada greda iste dužine (dimenzije 14 x 16 cm), za sastavljanje drvene konstrukcije koja je postavljena na okomite drvene nosače. Promrzli i prozebli radnici prvi dan gradilište su napustili u 10 i 30 sati, a zbog

kiše radovi su prekinuti i u utorak i srijedu. Ponovno oživljavanje gradilišta uslijedilo je potkraj tjedna, u petak 30. siječnja, a pod stručnim vodstvom majstora radovi su nastavljeni i narednih dana, osim naravno u nedjelju koji je u ovom dijelu Hrvatske još uvijek dan Gospodnji i obiteljski praznik. Radilo se ujutro od 8 do 16, a ponekad i do 17 sati, samo da se starici osigura krov nad glavom, a kuća je pod krov stavljena u utorak, 3. veljače, na blagdan sv. Blaža.

Kasnije su se u akciju uključili i brojni pojedinci koji su odradili dio poslova, električari, krovopokrivači, zidari, keramičari, podopolagači Trebalo je srušiti okolna stabla koje su se nadvila nad „tridesetogodišnju novogradnju“, kupiti i dopremiti građevni materijal, bagerom osigurati lakši pristup te pozvati majstore i animirati dobrotvore.

Kućica u kojoj je do pred neki dan živjela starica Nada Premuž toliko je derutna i trošna, sva se nakrivila da ju je potrebno srušiti kako se ne bi sama urušila i ozlijedila sirotu baku. Pitati nam se koliko po našim selima i zaseocima, a mnogi i u gradu živi napuštenih ljudi treće životne dobi koji nemaju nikakvih primanja, koji za podmirenje osnovnih životnih potreba troše manje nego ljubitelji životinja za svoje ljubimce. Za struju baka Nada plaća 20 kuna mjesečno.

Četvrtak 12. studeni 2009. godine – popodne – javna rasprava – Cinčaona, da ili ne

U dvorani DVD-a Križovljan Cestica održana je javna rasprava i predstavljanje studija utjecaja na okoliš i mjere zaštite proizvodnog pogona za toplo cinčanje koji se predviđa graditi u Gospodarskoj zoni Cestica na lokaciji Otok Virje. Pojedine dijelove studije objasnio je Srđan Černe iz tvrtke Chromos-poslovne usluge, a tehnološke procese koji će se odvijati u proizvodnji objasnili su u ime investitora stručnjaci tvrtke Cinčaone Helena, Nikolina Tomašek, Ljubo Škurić i Marijan Beketić. Pogon bi trebao zapošljavati pedesetak radnika, a vrijednost investicije procjenjuje se na 3,5 milijuna kuna. Na raspravi je bilo sedamdesetak osoba, a najviše pitanja bilo je posvećeno zbrinjavanju otpada i mogućeg onečišćenja zraka i podzemnih voda kao i mogućih štetnih utjecaja na riblji fond s obzirom da će se otpadne vode, nakon pročišćavanja ispustiti u Dravu. U dvosatnoj raspravi sudjelovalo je dvadesetak prisutnih, a bilo je na momente i žučnih diskusija u kojima je bio zamjetan strah i bojazan mještana od potencijalnog zagađenja životne sredine. O izgradnji pogona Cinčaone načelnik općine Mirko Korotaj je rekao: - *Općina Cestica zainteresirana za izgradnju pogona i otvaranje radnih mjesta, ali prije nego investicija dobije zeleno svjetlo morat će se izvesti određene korekcije u projektu jer je nedopustivo da otpadne vode*

iz pogona budu ispuštene u rijeku Dravu. Zbog toga će se prije donošenja bilo kakove odluke s vijećnicima i predsjednicima mjesnih odbora Virje Križovljansko i Otok Virje, kao i s predstavnicima ribičkih i lovačkih udruga posjetiti Cinčaonu Helena. Zapošljavanje ljudi i razvoj općine Cestica je prioritet, ali ne po svaku cijenu. Koja opcija će prevladati ostaje otvoreno pitanje.

Petak 13. studeni 2009. godine – ljepote prirode i Interliber

Preko dana treba srediti dojmove i tekstove, odabrati i uvrstiti snimljene fotografije i napisati tekstove pod slike. Tu su i neki računi koje treba platiti. Nekako mi ove jeseni dani brzo prolaze, mogao bih reći da mi cure. Odlazim u brdoviti dio općine Cestica, lijepo je i sunčano vrijeme, a u to doba lijepe su i naše crkve od Sv. Lovre do svete Barbare i kapele Majke Božje u Križanču, a i križovljanska crkva Svetog Križa u jesen je okružena raznobojnom prirodom, kao i kapela *Blaženog Alojzija Stepinca* u Virje Otoku, sagrađena pred devet godina kraj grobišta *Pancerica*, pokoj vječni poubijanim žrtvama poratnog razdoblja Drugog svjetskog rata i onima stradali u ratu, i prije njega. Šume su predivne, a park *Križovljangrad* unatoč zapuštenosti plijeni svojom ljepotom koja se u sadašnjim okolnostima nikad neće vratiti sjaju koji je tim perivojem vladao nekad. Razmišljam da li je to posljedica nacionalizacije ili pljačke. Ne vidim koji izraz bi bio prikladniji. U nastojanju da se povijesna baština sačuva i zapušteni dvorac Križovljangrad obnovi, a park uredi poduzimano je nekoliko aktivnosti i prijedloga. Vrijeme radi i prolazi. (fotografija Križovljangrada i grobišta Pancerica)

Popodne i na večer – Interliber

Oko 16 sati sjedam u auto i odlazim prema Zagrebu, cilj je Interliber.

Na ulazu srećem prijatelja Ivana Bastjančića, koji je za kupnju uzeo kolica koja već prilično popunjena vozi sa sajma. Mislim da je posjećenost dobra, a puno je i popratnih sadržaja, predstavljajući. Baš se i ne stignem puno zadržavati jer neke stvari moram nabaviti, a prolazeći među štandovima stalno nešto zanimljivo primijetite. Kako sam na više mjesta bezuspješno pokušao kupiti CD s pjesmama Žeteoca snimljen inače prvi put 1969 godine, a ove godine snimljenog u izdanju Glasa koncila, prvo idem prema tom štandu, na štandu

Veritasa kupujem „Svece“, a usput kupujem nekoliko knjiga i knjižica koje govore o žrtvama i stradanjima. *Žrtvoslov Petrinje* dobio sam u pola cijene, a zanimljivi tekstovi nalaze se i u knjizi „Agrarna reforma i kolonizacija u Hrvatskoj od 1945. do 1948. godine“. Nisam uspio pronaći knjigu o o. Petru Perici, a možda nisam ni na pravom mjestu tražio, ili pak ju nitko nije napisao. Potrebno je kupiti i po neku knjigu za članove obitelji, naravno mogu koristiti i knjige meni zanimljive, za moje nogometaše, Valentina i Blaža odabrao sam „*Slavena Bilića*“, kćer Ana moći će odabrati nešto iz preporodnog razdoblja nakladnika Erasmus-a, a supruga Andreja „*Zdravlje žene*“. Od petka u kućnu biblioteku uvrštena je i *Oluja Davora Marijana*, a s posebnim zanimanjem prolistao sam i sobom ponio autobiografske zapise svećenika *Ferdinada Takača* kojem zahvaljujem i za „*Uzničke uspomene Hrvata isusovca za komunizma u Slovačkoj*“. Pa nije samo u Hrvatskoj bilo progona Crkve i vjernika. I tako dok prolazite između brojnih štandova,

tražeći naslove knjiga koji vam odgovaraju jednostavno ne primjećujete da vrijeme prolazi. Polako se upućujem prema izlazi noseću desetak vrećica i tridesetak različitih knjiga. Odlučih, iduće godine kupujem kolica kao i mnogi koji o tome razmišljaju ranije, na vrijeme.

Ovih nekoliko dana bilo je lijepih i sunčanih razdoblja, a vozeći se auto cestom prema Varaždinu, prije skretanja za Novi Marof i Ljubešćicu sjetih se da sam prijatelju Ivicu Dijanušu obećao obilazak lokacija grobišta „*rudnik*“ – Ljubešćica. Skrećem na odmorište i šaljem poruku.

Subota 14. studeni 2009. godine – obilazak grobišta Ljubelj

Ujutro u 10 sati dolazim do obitelji Dijanuš u Čurilovec odakle krećemo prema naselju Ljubešćica, predio Ivanovo Polje, na dvorište obitelji Stjepan Legin (1936). Nakon pozdrava sjedamo u automobil i vozimo cestom koja ubrzo zalazi u šumu. S lijeve strane puta, dvadesetak metara prije šume Stjepan nam pokazuje mjesto gdje je nekad kao dijete živio, danas je tu

novosagrađena kućica, i odakle je promatrao odvođenje zarobljenika u šumu. Ubrzo su se čuli pucnji, a zatim je uslijedio muk, tišina. Idemo prema grobištu, napuštenom rudniku zvanom *Cupava*, odnosno mjestu na kojem se nalazio otvor zračnika u koji su partizani ubacili tijela ubijenih zarobljenika. Lokacija koju je pokazao Stjepan nalazi se na poziciji N 46° 09' i 04,7'', istočna kota je E 016° 23' 18,6'' (snimljeno na

[fotografiji](#)). Šaht se nalazio na nadmorskoj visini od 226 metara, a ubijeni zarobljenici bili su braća zvana „*Markici*“ iz naselja Ključ. Prolazeći kroz šumu Stjepan nam objašnjava trasu uskotračne pruge kojom se iz rudnika odvezio ugljen, a pokazuje nam i danas zatrpani otvor koji je za

dovođenje zraka u rudnik iskopan nakon rata. Naime poratna vlast znajući da se u zatrpanom rovu nalaze žrtve, odlučila je iskopati novi. U rudniku je nakon rata radilo tristotinjak rudara, a poslove na osposobljavanju rudnika izvodili su njemački zarobljenici koji su bili smješteni u barakama. Oko 12 sati zahvalio sam Stjepanu i krećemo dalje prema drugoj lokaciji grobišta koja se nalazi na predjelu zvanom „*Jelena*“, šaht je danas zatrpan smećem, a za vrijeme

povećanja nivoa podzemnih voda u rudniku voda podigne smeće. Iz dubine gore *Ljubelj* povremeno se čuje tutnjava što stanovništvo objašnjava kao zov ubijenih žrtava. Za lokaciju grobišta rudarsko okno „*Jelena*“ znaju svih stariji mještani naselja, a iz priča sumještana za istu zna i Ivica Dijanuš. Otvor rova nalazi se na nadmorskoj visini od 246 metara, a pozicija grobišta nalazi se na lokaciji **N 46° 09' i 04,0''**, istočna kota je **E 016° 23' 41,1''**, mjereno GPS uređajem.

Na povratku prema kući posjetio sam bolesnog Zvonimira Trupkovića (1929), osnivača Društva i voditelja administrativnih poslova za Istraživačko središte Varaždin Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava, za vrijeme dok je isto radilo, do ukidanja Saborske komisije, a koji je na Dan nezavisnosti Republike Hrvatske doživio moždana udar od kojeg se danas oporavlja u Varaždinskim Toplicama.

Na večer s početkom u 18 sati, sudjelovao sam kao član Udruge vinara i vinogradara Sveti Martin Cestica na martinjskoj svečanosti, a spelancije pretvaranja mošta u vino obavio je Krunoslav Čolo, gradski varaždinski notar, a pomogli su mu Kristijan Bregović i Marijan Županić kojem je pripala čast da bude vinski kum. U sklopu martinja, u nekoliko navrata, jer su se oglušili

ili nisu bili po volji nekom od gostiju proradio je „*vinski rešt*“, a na uhidbenom nalogu za vinski rešt svakom optuženiku pisala je razlog zatvaranja, a da bi se iz *rešta* oslobodio morao je optuženi popiti čašu vina, što uhićenima nije naročito teško palo. Na dnu uhidbenog naloga pisalo je „*Nemoj nikdar pajdašu za zlo zeti, ak te je dal vu Vinski rešt zapreti. Jer tam buš moral kupicu vina spiti, ak buš štel z rešta vun ziti.*“ Tako su u reštu

završili i predsjednik Udruge Mladen Horvat i donaćelnik Josip Borak, Danijel Kukec, kao i kum Krstijan Bregović i žena mu Davorka te muzikaši Stjepan Mumlek i Josip Tuđan koji su veselo društvo zabavljali do jutarnjih sati.

Nedjelja 15. studeni 2009. godine – Orguljski koncert – Anzelmo Canjuga

Na nedjeljnu misu najčešće idem ujutro, ali ovu nedjelju odlučili smo prisustvovati koncertu na orguljama održanom u spomen na kapucinskog glazbenika Anzelma Canjuge, koji se s početkom u 18 sati održava u kapucinskoj crkvi Presvetog trojstva u Varaždinu pa je shodno tome bilo razumnije biti na misi koju je u 17 sati služio kapucin Bono Zvonimir Šagi. Jednosatni koncert održao je o. Zvonko – Marija Pšag, a pjevanjem su se priključili solisti i zbor Kapucinske crkve u Varaždinu. Na programu je bilo deset kompozicija Anzelma Canjuge skladanih za orgulje, i to od Fuge u a-duru i Latinske mise do pjesme *S kršnih gora* Velimira Deželića i uglazbljenih stihova pjesme *Ljiljane bijeli* Dragutina Domjanića koju su zajedno otpjevali prisutni na koncertu i zbor župe. Na kraju koncerta o. Zvonko izveo je i još dvije vlastite kompozicije, jednu nastalu za školovanje 1944. godine, a drugu nastalu pedeset godina kasnije na stihove Bone Zvonimira Šagi. U samom završnom dijelu koncerta p. Zvonko Marija Pšag izveo je insert iz Sedme toccate u d-molu J. S. Bacha, koju je naučio još za vrijeme života Anzelma Canjuge.

Skladatelj, svećenik kapucin Anzelo Franjo Canjuga rođen je pred 115 godina (r. 27. studenog 1894. g. u Budislavcu, u župi Vidovec, nedaleko Varaždina), od oca Jakoba i majke Mare, rođene Cafuk. Nakon završene osnovne škole pohađa Gimnaziju u Varaždinu, a u kapucinski red stupa u

istom gradu 1910. godine. Potom odlazi u Senj gdje završava Teologiju i te je 8. prosinca 1917. zaređen za svećenika. Djelovao je u samostanu u varaždinu gdje gradi konvikt sv. Josipa. U vrijeme progona Crkve, nakon Drugog svjetskog rata, djeluje u Osijeku gdje je 1947. godine uhićen, osuđen na 16 godina zatvora koji je izdržavao u Staroj Gradiški gdje je i umro pred Božić 1952. godine, 19. prosinca, od raka na želucu. Pokopan je na zatvorskom groblju, a ekshumacija je izvršena nakon potpunog isteka kazne, 27. svibnja 1965. godine te su mu posmrtni ostaci preneseni na Mirogoj u zajedničku kapucinsku grobnicu. Iako bolestan i izložen zatvorskoj komunističkoj torturi nastojao je i tamo skladati, a skladateljski opus Anzelma Canjuge nastao u zatvoru spašen je zahvaljujući svećenicima Birtu i Golubiću napominje Branka Ban u djelu „*Otac Anzelmo Canjuga: Logorske skladbe za orgulje „Stara Gradiška 1947-1952“*“. Tu saznajemo da je danas iz tog vremena ostalo sačuvano pet kajdanki notnih rukom pisanih zapisa, od broja 7 do 11, a autor navodi da „*Ova su logorska djela skladatelja svećenika o. Anzelma Canjuge svjedočanstvo teške borbe sakralne umjetnosti s ideologijom tadašnjeg vremena. Unatoč pokušaju da se zatru, danas su pred nama i otvaraju nam do sada nepoznato poglavlje hrvatske crkvene glazbene povijesti.*“

Zvonko Marija Pšag rođen je u Križovljan, općina Cestica 18. srpnja 1924. i kao kapucinski sjemeništarc završio je u Varaždinu. Osnovnu školu je završio u rodnom mjestu, a zatim stupa u kapucinski konvikt Sv. Josipa odakle pohađa poznatu franjevačku gimnaziju u Varaždinu, u kojoj je maturirao 1944. godine. Nakon mature upisuje Bogoslovni fakultet sveučilišta u Zagrebu. Glazbom se počeo baviti kao sjemeništarc pod vodstvom o. Anzelma Canjuge, tada gvardijana kapucinskog samostana u Varaždinu i sigurno najplodnijeg glazbenika u povijesti Hrvatske Kapucinske provincije. U gimnaziji mu je profesor glazbe bio glasoviti o. Kamilo Kolb, franjevac. Fra Zvonko započinje skladati već kao klerik u Varaždinu, tj. u 4., odnosno 8. razredu gimnazije, pod vodstvom o. Anzelma Canjuge, davne 1944. godine. Skladbe su mu prvenstveno duhovnog sadržaja, a ima nešto i svjetovnih. Od 1958. god. surađuje s prof. Vinkom Glasnovićem.

U Zagrebu - Dubravi, i kasnije u Osijeku, posebno se ističe kao župnik, orguljaš, voditelj pjevačkog zbora i skladatelj. Do sada ima sakupljenih preko 100 skladbi koje su kao rukopis umnožene i izdane u Osijeku pod nazivom „*S pjesmom kroz život - pjevam tebi gospodine*“, a dobrotom prijatelja zbirka je doživjela i drugo dopunjeno izdanje. U predgovoru prof. glazbe Vinko Glasnović piše, između ostalog: „*Ovo izdanje skladbi o. Zvonka podijeljeno je u dvije zbirke, sakralnu (crkvenu) i prigodnu svjetovnu neka bude poticaj i skladatelju i njegovoj upravi za*

daljnji rad na skladanju i izdavanju novih djela. Neka se vidi, da su Hrvatski kapucini svestrani, da se brinu za kulturu svog naroda, i da među njima ima i vrlo dobrih pisaca glazbenih tekstova kao na primjer o. Modesto Borak, o. dr Tomislav Šagi Bunić, o. Bono Šagi i drugi. Srdačne čestitke o. Zvonku i Hrvatskim kapucinima sa željom da nastave ovakvim radom“

Jednu pjesmu, „*Za sretan put*“, posvetio je i braći kapucinima iz Slovenije koji su se za vrijeme rata 41 – 45 sklonili u Hrvatsku, a nakon rata Udba mu je ubila brata Ivana, 31. prosinca 1946. godine.

Danas živi i djeluje u kapucinskom samostanu u Osijeku kao svećenik, propovjednik, ispovjednik, orguljaš i skladatelj.

Eto to bile neke poveznice koje povezuju žrtve Dubrovnika i žrtve Varaždina. To su poveznice koje spajaju predstavljanje knjige *Dubrovačke žrtve* u Zagrebu i koncert održan u Varaždinu, a kako je o. Anzelmo Canjuga odveden iz Kapucinskog samostana u Osijeku, u naponu stvaralaštva, ovim dvjema točkama mogli bi pribrojiti i istočni dio Hrvatske.

Fotografije o svakom danu su u nastavku
Zahvaljujem na strpljenju kod čitanja

Zapis i slike pripremio Franjo Talan
Za objavu uredio Dragutin Šafarić